

Ю.В. Шабан,
начальнік аддзела інфармацыйна-метадычнага забеспячэння сферы культуры
ДУА «Інстытут культуры Беларусі»

В.Г. Місевіч,
загадчык бібліятэкі ДУА «Інстытут культуры Беларусі»

*Рэдакцыйна-выдавецкае забеспячэнне
адукацыйнага працэсу і развіцця сферы культуры:
абавязанне вопыту*

ДАД дае магчымасць карыстання дадатковай інфармацыяй, неабходнай для прафесійнай дзейнасці, садзейнічае развіццю асобы, атрымання новай кваліфікацыі. Суб'ектам адукацыйнага працэсу з'яўляецца дарослы чалавек — асоба, якая мае псіхалагічную, сацыяльную, маральную сталасць, эканамічную незалежнасць, жыццёвы вопыт і ўзровень самасвядомасці. Інфармацыйнае забеспячэнне навучання такога слухача мае прынцыповую асаблівасць. Шматаспектная бесперапынная адукацыя дапамагае дарослым набываць агульныя і прафесійныя веды, асвойваць дасягненні культуры, фарміраваць жыццёвыя прынцыпы і пераасэнсоўваць існуючы вопыт.

Вырашэнне праблемы задавальнення запатрабаванняў сферы культуры ў высокапрафесійных кадрах магчыма шляхам удасканалення інфармацыйнага забеспячэння адукацыйнага працэсу за кошт пашырэння доступу да вучэбных, вучэбна-метадычных, вытворча-практычных, навуковых матэрыялаў, прадастаўлення магчымасці самаадукацыі і самаудасканалення.

Асноўным напрамкам рэдакцыйна-выдавецкай дзейнасці з'яўляецца падрыхтоўка розных відаў вучэбных і вучэбна-метадычных выданняў, якія накіраваны на інфармацыйна-метадычнае забеспячэнне адукацыйнага працэсу. Гэтыя выданні выконваюцца ў межах распрацоўкі вучэбна-метадычных комплексаў, ахопліваюць дысцыпліны адукацыйнай праграмы перападрыхтоўкі і тэматыку праграм павышэння кваліфікацыі і навучальных курсаў.

У межах забеспячэння рэалізацыі адукацыйнай праграмы перападрыхтоўкі па спецыяльнасці «Камунікацыя ў сферы музейнай дзейнасці» Інбелкультам створаны шэраг выданняў для кіраўнікоў і спецыялістаў музеяў. Пры падтрымцы Міністэрства культуры падрыхтавана выданне «Музеі Беларусі: праблемы, перспектывы, інавацыі» [17], матэрыялы якога раскрылі лепшыя нацыянальныя практыкі, канцэптuallyныя праекты музейных экспазіцый выстаў. У іх падрыхтоўцы прынялі ўдзел спецыялісты і кіраўнікі больш чым 40 музеяў краіны, а таксама выкладчыкі ўстаноў ДАД, вышэйшай адукацыі, партнёры ў сферы музейнай дзейнасці.

У межах серыі «Музейны сшытак», якая была заснавана інстытутам у 90-я гг. XX ст., у 2013 г. ажыццёўлена выданне «Экспазіцыя ў музейнай прасторы.

Праектны менеджмент» [29], прысвечанае актуальным пытанням метадалогіі практнай дзейнасці музея, функцыянальнага нападўнення музейнага маркетынгу і практычным аспектам іх увасаблення ў экспазіцыйнай практыцы на прыкладзе разгляду сістэмаўтваральных асноў тэхналогіі і распрацоўкі навуковага праекта стацыянарнай экспазіцыі «Шляхі» Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.

Для слухачоў перападрыхтоўкі па дысцыплінах спецыяльнасці «Культурна-адпачынкавая дзейнасць» падрыхтавана практычнае кіраўніцтва «Актуальныя аспекты культурна-адпачынкавай дзейнасці ў аграгарадках і сельскай мясцовасці» [2], прысвечанае аналізу прыярытэтных напрамкаў развіцця культуры ў сельскай мясцовасці, даследаванню фактараў дыферэнцыяцыі зместу культурнай дзейнасці ў сферы вольнага часу, абагульненню вопыту работы клубных устаноў. У практычнай частцы прадстаўлены матэрыялы сцэнарна-метадычнага комплексу і праведзеных майстар-класаў.

З 2013 г. выпускаецца спецыяльная серыя «Дадатковая адукацыя дарослых у сферы культуры», у якую ўключаны інфармацыйна-аналітычныя і нарматыўна-інструктыўныя матэрыялы для слухачоў, якія засвойваюць змест адукацыйнай праграмы павышэння кваліфікацыі кіруючых работнікаў і спецыялістаў у сферы культуры: «Резерв руководаючых кадраў у сферы культуры» для работнікаў кадравых службаў арганізацый і органаў упраўлення [7], «Сістэма дополнительнага адукацыі дарослых: інновацыйныя змяненні (аналіз замежнага вопыта)» [24], «Объекты интеллектуальной собственности в сфере культуры» [20], «Платные услуги в сфере культуры» [21], «Иновации в деятельности региональных учреждений культуры» [12].

Для спецыялістаў сферы культуры па напрамку «Музычна-адукацыйная дзейнасць» Інбелкультулам падрыхтаваны метадычны дапаможнік «Методика обучения музыкальной импровизации», у якім прадстаўлена сістэма распрацаваных метадаў навучання імпрывізацыі [6]. Матэрыялы дапаможніка выкарыстоўваюцца найперш пры рэалізацыі праграм музычна-тэатральнага напрамку, спецыяльнага інструмента, канцэртмайстарскага класа, класа ансамбля.

Важны напрамак выдавецкай дзейнасці Інбелкультула — падрыхтоўка вучэбных і вучэбна-метадычных матэрыялаў для дзіцячых школ мастацтваў і ўстаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі. Гэта — вучэбныя праграмы, нотныя (у тым ліку рэпертуарныя) выданні і хрэстаматыі метадычнага напрамку для дзіцячых школ мастацтваў і ўстаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі сферы культуры, слухачоў ДАД сферы культуры [1; 3; 8; 10; 18; 22; 23; 26—28, 30].

З мэтай папулярызавання навуковых ведаў, павышэння адукацыйнага і кампетэнтнаснага ўзроўню кіраўнікоў і спецыялістаў сферы культуры ажыццяўляецца выпуск навуковых і навукова-папулярных выданняў, у тым ліку навукова-практычнага часопіса «Веснік Інстытута культуры Беларусі» [5], які змяшчае вынікі тэарэтычных і эксперыментальных даследаванняў, матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі «Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці» [15; 16] і інш.

Шэраг выданняў з’яўляецца вынікам навуковых даследаванняў, у тым ліку манаграфія «Культура Беларусі: 20 год развіцця (1991–2011)», у якой зроблена спроба асэнсаваць асноўныя вынікі развіцця культуры Беларусі за гады існавання беларускай суверэннай дзяржавы, прааналізаваны прынцыпы дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры ў гістарычнай рэтраспектыве, праведзены аналіз стану, тэндэнцый і прыярытэтаў развіцця культуры Беларусі, выяўлены сучасная стратэгія і перспектывы развіцця нацыянальнай культуры краіны [14].

Тэма аналізу і ацэнкі развіцця актуальных напрамкаў сферы культуры адлюстроўваюцца ў штогадовым зборніку інфармацыйна-аналітычных матэрыялаў «Беларуская культура сёння», які рыхтуецца Інбелкультам сумесна з Міністэрствам культуры і спецыялістамі ўстаноў адукацыі і арганізацый культуры. Чарговы выпуск выйшаў у 2016 г. [4].

Навукова-практычная дзейнасць ажыццяўляецца Інбелкультам сумесна з установамі-партнёрамі сферы культуры. Яе вынікі часам набываюць міжнароднае значэнне.

Так, ілюстраваны каталог «Скарбы музеяў Беларусі» ўпершыню аб’яднаў рарытэты з музеяў усіх рэгіёнаў краіны [25]. У каталогу прадстаўлены найбольш каштоўныя прадметы з фондавых калекцый дзяржаўных музеяў рэспублікі. У ім змешчаны выявы і звесткі аб 200 унікальных помніках, творах мастацтва, манетах і медалях, кнігах і рукапісах, якія ахопліваюць перыяд ад першабытнага грамадства да пачатку XIX ст. Рэдкія музейныя артэфакты адлюстроўваюць адметную культуру Беларусі, яе гістарычныя сувязі, багацце стыляў нацыянальнага мастацтва і яго тыпалагічную разнастайнасць, шматграннасць прыгожага пісьменства.

У рамках інфармацыйнай падтрымкі мерапрыемстваў выйшлі ў свет ілюстраваныя выданні «Майстар-класы. “Саюзная дзяржава — маладым талентам XXI стагоддзя”», а таксама «Еўрапейскія дні спадчыны ў Беларусі» (якія прысвечаны такім тэмам, як «Спадчына і турызм», «Жывая спадчына», «Прастора горада: пляцоўка для дзеяння», «Індустрыяльная спадчына») і інш. Акрамя таго, для кіраўнікоў і спецыялістаў упраўленняў (аддзелаў) ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, адказных за пытанні аховы гісторыка-культурнай спадчыны, падрыхтавана і выдадзена серыя навукова-папулярных выданняў, сярод якіх каталог «Жывая спадчына Беларусі. Нацыянальны Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі» [9], практычнае кіраўніцтва «Ідэнтыфікацыя і інвентарызацыя нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі» [11], буклет «Исторические города Беларуси» [13].

Максімальна поўна забяспечваць адукацыйны працэс дазваляе назапашаная калекцыя сучаснай вучэбнай, вучэбна-метадычнай, навуковай (як айчынай, так і замежнай) літаратуры, перыядычных выданняў па актуальных пытаннях сферы культуры, якія заказваюцца і папаўняюцца бібліятэкай Інбелкульта.

Штогод ажыццяўляецца падпіска на папулярныя замежныя перыядычныя выданні: «Музей», «Мир музея», «Справочник руководителя учреждения культуры», «Дом культуры», «Клуб», «Современная библиотека», на старонках якіх

размяшчаюцца актуальныя матэрыялы, неабходныя адпаведным катэгорыям слухачоў для пашырэння прафесійных ведаў і павышэння ўзроўню кваліфікацыі.

Забеспячэнне сучасных інфармацыйных запатрабаванняў слухачоў толькі праз выкарыстанне друкаваных выданняў сёння становіцца недастатковым. Актуальнае дапаўненне — электронныя бібліятэчныя сістэмы (далей — ЭБС), такія як ЭБС выдавецтва «Лань» і базы даных «Университетская библиотека», доступ да якіх ажыццяўляецца праз віртуальную чытальную залу Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

Інфармацыйна-метадычнае забеспячэнне ДАД у Інбелкульце у метадалагічным сэнсе накіравана на рэалізацыю цэлага шэрага адукацыйных, культуралагічных, кадравых і сацыяльных задач. У самым шырокім плане гэта рашэнне сродкамі актыўнай выдавецкай дзейнасці праблемы падрыхтоўкі і ўдасканалення ўзроўню высокапрафесійных кадраў для сферы культуры. Акрамя таго, гэта забеспячэнне адукацыйных праграм перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі кіруючых работнікаў і спецыялістаў сферы культуры вучэбнымі, вучэбна-метадычнымі і навукова-метадычнымі матэрыяламі, якія адпавядаюць апошнім сучасным патрабаванням да адукацыйнага працэсу ў сістэме ДАД. Прычым, найперш, гаворка ідзе пра падрыхтоўку выданняў, якія па сваім змесце і накіраванасці адказваюць актуальным запытам слухачоў, якія асвойваюць розныя адукацыйныя праграмы ў Інбелкульце. Важна і тое, што многія выданні Інбелкультэ накіраваны таксама на асвятленне пытанняў развіцця найважнейшых напрамкаў сферы культуры Беларусі і адрасуюцца, перш за ўсё, установам адукацыі і арганізацыям сферы культуры.

Такія шматаспектныя мэты інфармацыйна-метадычнага забеспячэння ДАД абумовілі шырокае кола падрыхтаваных у Інбелкульце метадычных матэрыялаў, якія фактычна ахопліваюць усе асноўныя віды выданняў — вучэбныя, навуковыя і навукова-папулярныя, вытворча-практычныя, даведачныя, электронныя — і ўключаюць розныя па характару, фармату, накіраванасці і чытацкаму адрасу «жанры»: вучэбныя праграмы, вучэбныя і вучэбна-метадычныя дапаможнікі, практычнае кіраўніцтва, інфармацыйна-аналітычныя і нарматыўна-інструктыўныя матэрыялы, серыі, нотныя і рэпертуарныя выданні, хрэстаматыі, зборнікі навуковых прац, манаграфіі, навукова-практычныя выданні, каталогі, ілюстраваныя выданні (буклеты), матэрыялы канферэнцый, метадычныя рэкамендацыі.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Абразкі мінулага. Творы для фартэпіяна : вучэб.-метад. дапаможнік / укл. Я.У. Паплаўскі. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2012. — Вып. 11. — 45 с. — (Сер. «Музычная спадчына Рэчы Паспалітай з Расійскай Нацыянальнай бібліятэкі».)
2. Актуальныя аспекты культурна-адпачынкавай дзейнасці ў аграгарадках і сельскай мясцовасці / укл. : І.Б. Лапцёнак, А.І. Сцепанцоў, Л.Ф. Жмачынская ; агул. рэд. І.Б. Лапцёнак. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2016. — 174 с.

3. *Алданов, Н.М.* Хрестоматія педагогічнага репертуара. Для оркестраў народных інструментаў : учеб. пособие / Н.М. Алданов. — Мінск : ГУО «Інстытут культуры Беларусі», 2011. — 111 с.
4. Беларуская культура — 2015 : стан, тэндэнцыі і перспектывы развіцця [электроннае выданне] / Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, ДУА «Інстытут культуры Беларусі» ; уклад. : А.Р. Гуляева, І.Б. Лапцёнак ; рэдкал.: Б.У. Святлоў (старш.) [і інш.]. — Мінск : Інбелкульт, 2016. — 319 с.
5. *Веснік Інстытута культуры Беларусі* : навук.-практ. часопіс. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2012. — № 1, 2.
6. *Глубоченка, В.М.* Методыка навучэння музычнай імпрывізацыі : метод. пособие / В.М. Глубоченка. — Мінск : ГУО «Інстытут культуры Беларусі», 2014. — 152 с.
7. *Голубева, И.Г.* Резерв рукаводзячых кадраў у сферы культуры : інформ.-аналіт. і нормат.-інструкт. матэрыялы / И.Г. Голубева, С.П. Макаров. — Электронныя тэкставыя данныя. — Мінск : ГУО «Інстытут культуры Беларусі», 2013. — 86 с. — (Сер. «Дополнительное образование взрослых в сфере культуры».)
8. *Григорьев, В.А.* Хрестоматія па класу флейты. Для дзіцых школ мастацтваў / В.А. Григорьев. — Мінск : ГУО «Інстытут культуры Беларусі», 2011. — 171 с.
9. Жывая спадчына Беларусі. Нацыянальны Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі : каталог / укл. Т.М. Мармыш. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2014. — 168 с.: іл.
10. *Захаров, В.* Античныя выявы. Сюіта мініяцюраў для фортэпіяна / В. Захаров. — Мінск : ГУО «Інстытут культуры Беларусі», 2011. — 12 с.
11. Ідэнтыфікацыя і інвентарызацыя нематэрыяльнай культурнай спадчыны : Практычныя кіраўніцтва / А. Сташкевіч [і інш.]. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2013. — 164 с.: іл.
12. Інавацыі ў дзейнасці рэгіянальных устаноў культуры : інформ.-аналіт. матэрыялы / сост. О.В. Подрябінкіна. — Электронныя тэкставыя данныя. — Мінск : ГУО «Інстытут культуры Беларусі», 2013. — 100 с. — (Сер. «Дополнительное образование взрослых в сфере культуры».)
13. *Історычныя гарады Беларусі* / сост. Т.Л. Матыль. — Мінск : ГУО «Інстытут культуры Беларусі», 2013. — 16 с.
14. *Культура Беларусі : 20 год развіцця (1991—2011) : [манаграфія]* / С.П. Вінакурава [і інш.] ; навук. рэд. І.І. Крук. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2012. — 327 с.: іл.
15. *Культура Беларусі : рэаліі сучаснасці : матэрыялы Міжнароднага навук.-практ. канф. (Мінск, 12—13 чэрвеня 2012 г.)* / рэдкал.: І.І. Крук (гал. рэд.), А.А. Галкін, І.Р. Голубева. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2012. — 404 с.: іл.
16. *Культура Беларусі : рэаліі сучаснасці : Нацыянальная культура ў зменлівым свеце : матэрыялы IV Міжнароднага завочнага навук.-практ. канф. (Мінск, 24 снежня 2015 г.)* / укл. : І.Б. Лапцёнак, І.Р. Голубева, А.А. Галкін ; рэдкал.: І.Б. Лапцёнак (гал. рэд.) [і інш.]. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2015. — 296 с.
17. *Музеі Беларусі : Праблемы. Перспектывы. Інавацыі : Экспазіцыйна-выставачная дзейнасць* / укл., пер. з рус. мовы, агул. рэд. І.Б. Лапцёнак. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2012. — 231 с.: іл.
18. *Музычны зоопарк-3: хрестоматія : учеб. пособие* / сост. Л.М. Жукова. — Вып. 3 : Ансамблі. — Мінск : ГУО «Інстытут культуры Беларусі», 2012. — 123 с.

19. Мулица, Ч.Н. Учебно-воспитательная работа в театральном коллективе : метод. рекомендации / Ч.Н. Мулица. — Минск : ГУО «Институт культуры Беларуси», 2013. — 64 с.
20. Объекты интеллектуальной собственности в сфере культуры : инструкт.-метод. материалы / сост. Р.Ф. Харитончик, А.В. Бичурин. — Минск : ГУО «Институт культуры Беларуси», 2014. — 140 с. — (Сер. Дополнительное образование взрослых в сфере культуры.)
21. Платные услуги в учреждениях культуры : инструкт.-метод. материалы для слушателей курсов повышения квалификации / сост. Р.Ф. Харитончик. — Минск : ГУО «Институт культуры Беларуси», 2014. — 71 с. — (Сер. «Дополнительное образование взрослых в сфере культуры».)
22. Популярные эстрадно-джазовые мелодии / сост. М.Б. Ильина. — Минск : ГУО «Институт культуры Беларуси», 2015. — 111 с.
23. Радзіма мая дарагая! / укл. І.У. Балаш, Т.С. Васільева. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2015. — 92 с.
24. Система дополнительного образования взрослых: инновационные изменения (анализ зарубежного опыта) : информ.-аналит. материалы / сост. С.П. Макаров. — Электронные текстовые данные. — Минск : ГУО «Институт культуры Беларуси», 2013. — 33 с. — (Сер. «Дополнительное образование взрослых в сфере культуры».)
25. Скарбы музеяў Беларусі = Сокровища музеев Беларуси = Treasure of Belarusian Museums / укл. І.Б. Лапцёнак; аўт. прад., навук. рэд.: А.А. Гужалоўскі; фотаздымкі : В.А. Сібрыкаў, А.Р. Булва, Д.М. Казлоў. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2014. — 430 с. : іл.
26. Сольфеджио. Программа-конспект для детских школ искусств / сост. А. Дякун, Н. Шахова. — Минск : ГУО «Институт культуры Беларуси», 2011. — 178 с.
27. Телепнёв, Р.И. Веселые смычки : пособие для ансамблей струнных смычковых инструментов детских школ искусств / Р.И. Телепнёв. — Минск : ГУО «Институт культуры Беларуси», 2012. — 151 с.
28. Хрэстаматыя на беларускай народнай музычнай творчасці : метадычны дапаможнік / укл. Л. В. Зыкава. — Мінск : ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2012. — 209 с.
29. Экспазіцыя ў музейнай прасторы : праектны менеджмент (Музейны шытак) / укл. агульн. рэд. І.Б. Лапцёнак. — Мінск ДУА «Інстытут культуры Беларусі», 2012. — 100 с.: іл.
30. Янкович, С. И. Хрестоматия педагогического репертуара : методическое пособие для учреждений среднего специального образования в сфере культуры и искусств / С.И. Янкович. — Минск : ГУО «Институт культуры Беларуси», 2012. — 61 с.